

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ НАУЧНАЯ ИНФОРМАЦИЯ
SCIENTIFIC INFORMATION

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԻ 2023թ. ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

«ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԻ «ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»

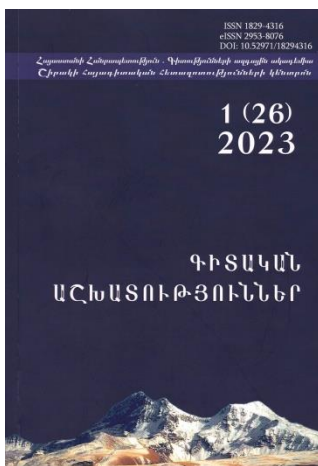
հոդվածների պարբերական ժողովածու//Հայագիտություն և

հասարակական գիտություններ, Գյումրի: Ն. 1 (26): 2023, - 230 էջ:

Հիմնադրվել է 1998 թվականին՝ կենտրոնի գիտական խորհրդի որոշմամբ:

Ընդգրկված է ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԲՈԿ-ի կողմից ընդունված պարբերականների ցանկում:

ISSN1829-4316: eISSN8076: DOI:10.45297/18294316

Հունիսին լույս տեսավ «ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»

հոդվածների պարբերական ժողովածուի 2023 թ. 1 (26)

հատորը՝ բանասիրական գիտությունների դոկտոր Սերգո

Հայրապետյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, 14.5 տպ

մամուլ ծավալով: Ժողովածուում տեղ են գտել տասնութ

գիտական աշխատանքներ՝ հոդվածներ, հաղորդումներ,

հրապարակումներ, որոնք վերաբերում են հայագիտու-

թյան տարբեր ոլորտների ու հասարակական գիտություն-

ների հիմնահարցերի և ունեն արդիական հնչեղություն:

Այդպիսին է ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինս-

տիտուտի էթնոսոցիոլոգիայի բաժնի վարիչ, պ. գ. դ. Մ.

Գալստյանի և ավ. գիտաշխատող Գ.Հակոբյանի ծավալուն

ու հետաքրքիր աշխատանքը Հայաստանից արդի արտա-

գաղթի և դրանում սփյուռքի միգրացիոն ցանցի դերակա-

տարության մասին: Հոդվածը, իրավամբ, նոր քննարկումների ոլորտ է բացում այդ ծանր

մարտահրավերի տնտեսական պատճառներից գատ նաև սփյուռքի միգրացիոն ցանցի

ունեցած դերի վերաբերյալ: ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի ավ. գիտաշխատող՝ պ.գ.թ. դոցենտ Կ.

Բազեյանն իր հոդվածում ընդգծում է գեղարվեստական գրականության տեղն ու ան-

փոխարինելի դերը ազգագրագիտության գրավոր աղբյուրների շարքում՝ Ավ. Բահակ-

յանի «Ուստա Կարո» վեպով ներկայացնելով շիրակցիների էթնիկ մշակույթի այնպիսի

մանրամասն դրսևորումներ, որոնց մասին ազգագրական նյութեր կա՛մ չկան, կա՛մ

շատ թերի են: Պարբերականի լավագույն բարեկամներից Լ.Գևորգյանը կարևոր ու ժա-

մանակադեպ է համարում պատմամշակութային թանգարանների ավանդական գոր-

ծառայություններին (պահպանում, ուսումնասիրում և նկարագրում) ավելացնել նորերը՝

հաշվի առնելով արդի տնտեսական, ազգային, քաղաքական մարտահրավերները /ռու-

սերեն/։ ՀՀ-ում ապրող ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ իրականացվող լեզվական քաղաքականության հարցի քննությունն է Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի աշխատակից Լ.Անգելուշի հաղորդումը/ռուսերեն/։ Եթև-սոցիոլոգիական հետաքրքիր ուսումնասիրություն է Շիրակի մարզի սպասարկման ոլորտի զարգացման արդի առանձնահատկությունների վերաբերյալ Ա.Բոյաջյանի հրապարակումը։

Բանագիտական արժեքավոր հետազոտություն է պ.գ.դ., ՇՀՀ կենտրոնի առաջատար գիտաշխատող Ս.Պետրոսյանի «Եռյակ դիցանուններ հայկական մանկական խաղերի գուշակման և հաշվերգի բանաձևերում» հոդվածը։ Արդի մարտահրավերների համատեքստում հայ էպոսի բանավոր ավանդված վիպական մի տարբերակին ՇՀՀ կենտրոնի գիտաշխատող Ռ.Հովհաննիսյանի «Տղա Դավթի ու Աղջիկ Խանդուրի հեքիաթի լեզվաձևական քննություն» հոդված-անդրադարձը վերաթևոտում է մեր ժողովրդի լեզվի և ոգու միասնականությունը։ Պակասություններով հանդերձ՝ արժեքավոր է նաև Բ.Գ.Թ., դոցենտ Լ.Ղուկասյանի «Շիրակի ասույթաբանական բանահյուսությունը» հրապարակումը։ Շնորհակալ գործ է կատարել պ.գ.թ., դոցենտ, հնագետ Ի.Ավագյանը՝ գիտական շրջանառության մեջ դնելով Շիրակի Կարմրաքարից 1987թ. պատահականորեն հայտնաբերված և միայն վերջերս «Կումայրի» պատմամշակութային արգելոց-թանգարանին հանձնված ուշ անտիկ շրջանի զարդերի հավաքածուն՝ որպես ՀՀ անկրկնելի ազգային արժեքներից մեկը։

Մեր ժողովրդի պատմության նորագույն շրջանի իրողությունների ու առանձնահատկությունների քննությունն է շարունակում պ.գ.թ., դոցենտ Ա.Հայրապետյանը (ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի տնօրեն) իր հոդվածում՝ պատմական նորահայտ փաստերի ու վավերագրերի մանրաքննիչ ուսումնասիրությամբ, Ալեքսանդրապոլի գավառի օրինակով, անդրադարձ կատարելով Արևելյան Հայաստանում բանավոր դասակարգի ձևավորման սոցիալ-տնտեսական պայմաններին։ Շնորհակալ աշխատանք է իրականացրել ՇՀՀ կենտրոնի հետազոտական խումբը (պ.գ.թ Ա.Ակոպով, Ճ.Թ. Դ.Նահատակյան, Ս.Հակոբյան) Մեծ Հայքի Տայք աշխարհի ճակք գավառի՝ հայագիտության մեջ, հիրավի, անուշադրության մատնված կամ առհասարակ անհայտ պատմաճարտարապետական հուշարձանների որոնման, նրանց տարածաչափական ուսումնասիրման և ընդհանուր կերպարային վերլուծության կատարման գործում։ Հստակեցվել է ճակք գավառի բոլոր պատմական հուշարձանների ճարտարապետական ձևերը։ Ժողովածուի երկու հոդվածներ ուղղակիորեն առչվում են Մերձավոր Արևելքի արդի հիմնախնդիրներին և այս տեսակետից խիստ արդիական են, որովհետև առաջինը ներկայացնում է Պաղեստինյան Ինքնավարության հանդեպ ԱՄՆի արդի քաղաքականության ողջ հակասականությունը (պ.գ.թ., ՇՊՀ դոցենտ Ա.Հովհաննիսյան), երկրորդը՝ բացահայտում է տարածաշրջանում ժողովրդավարության խթանման ամերիկյան քաղաքականության իրական բովանդակությունը Ջորջ Բուշ կրտսերի նախագահության տարիներին միաբևեռ աշխարհակարգի վերափոխման փորձի առումով և դրա ձախողումը /անգլերեն/ (ասպիրանտ Ա.Հայրապետյան)։

Միջնադարյան հայ ճարտարապետությանը նվիրված «Ասփակի վանական համալիրը» հոդվածի հեղինակները (Ճ.Թ. Դ. Նահատակյան, պ.գ.թ. Ա.Ակոպով, Ա.Գրիգորյան՝ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն) հայ իրականության մեջ առաջին անգամ իրականացրել են պատմական Տայք նահանգի Բողխա գավառի Ասփակ բնակավայրի մոտ գտնվող կիսավեր վանական համալիրի հուշարձանների տարածաչափական, հատակագծային և ընդհանուր կերպարային վերլուծություններ, որոնց արդյունքում այսուհետ ընդհանուր հայկական միջնադարյան ճարտարապետական գիտության ասպարեզում գիտա-

կան շրջանառության մեջ է դրվում Ասփակի վանական համալիրը՝ որպես պատմամշակութային հուշարձանախումբ:

Պարբերականի 2023թ. առաջին հատորում տեղ են գտել բանասիրական ուղղվածությամբ չորս աշխատանքներ՝ գրաբարի բառակազմական իրողությունը որպես բարձր ոճի դրսևորում, չափածո հայերենից թարգմանության լեզվարտահայտչական խնդիրներ, միջնադարյան հայ առակագրության լեզվի ոճավորման հարցեր, արդի գրականությունը՝ ազգային ինքնության առիավատյա: Բարդության եղանակներից մեկի՝ կրկնավորության գործառական արժեքի բացահայտումը գրաբարում, ըստ պրոֆեսոր, Բ.Գ.Պ. Լ.Խաչատրյանի (ՀՊՄՀ), ունի ինպես բառակազմական, այնպես էլ ոճագիտական կարևոր նշանակություն. առաջին՝ գրաբարի լիակատար արմատակրկնությունները՝ իբրև սերիչ կադապարներ, հին հայերենի բառային կազմի հետ փոխանցվել են արդի հայերենին, երկրորդ՝ ըստ այդմ, կարելի է պարզել Աստվածաշնչի և պատմագրական երկերի ոճական տիպերի տարբերությունը:

«Բանաստեղծական բնագրերի թարգմանության առանձնահատկությունները» հոդվածում (հեղ.հեղ.՝ Բ.Գ.Թ., գիտաշխատող Հ.Մատիկյան՝ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն և Ս.Մահակյան՝ Գյումրու ԺՃՔԿ թանգարան) հեղինակները գտնում են, որ թումանյանական քառյակների անգլերեն թարգմանության համատեքստում թարգմանությունների գեղագիտական արժեքի ընկալմանը ավելի, քան բառային և շարահյուսական միջոցները, նպաստում են հնչյունային ոճական հնարները: ՇՊՀ դոցենտ, Բ.Գ.Թ. Ա.Հայրապետյանն իր հոդվածում առավելապես կարևորում է Այգեկցու առակների՝ հեղինակային մտածողության յուրահատկություններն արտացոլող պատկերավորման միջոցների քննությունը: ԳԱԱ գրականության ինստիտուտի հայցորդ Ն.Գալստյանը «Ազգային ինքնության պահպանման դրսևորումը Քերոլ Էդգարյանի «Եփրատի մակընթացությունը» վեպում» հոդվածի մեջ կարևորում է վեպի սփյուռքահայ հեղինակի մղումը՝ իբրև օտարներին չձուլվելու կռվան ազգային ինքնության պահպանումը. էթնիկ հիշողություն, հայ ավանդական ընտանիք, ցեղասպանության դատապարտման պահանջատիրություն...

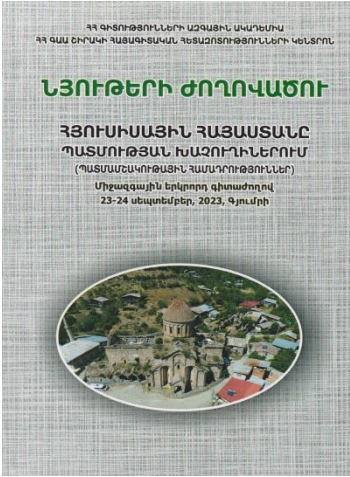
Ժողովածուի հատորը փակվում է ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի հիմնադիր ավագ գիտաշխատող, Շիրակի երկրագիտական թանգարանի նախկին տնօրեն, Գյումրու երևելի ու լուսավոր մտավորականներից մեկի՝ հնագետ Համագասպ Խաչատրյանի հիշատակին նվիրված խոսքով, գիտնականի, որի վաստակը նշանակալի ներդրում է հայոց հնագույն մշակութային ժառանգության ուսումնասիրության գործում...

Ս. Հայրապետյան

«ՀՅՈՒՄԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԽԱՉՈՒՂԻՆԵՐՈՒՄ (պատմամշակութային համադրություններ)»

միջազգային երկրորդ գիտաժողովի նյութեր: Հոկտեմբեր, 2023: Գյումրի: Նյութերի ժողովածու: ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն: 2023.-260 էջ:

«ՀՅՈՒՄԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԽԱՉՈՒՂԻՆԵՐՈՒՄ (պատմամշակութային համադրություններ)» խորագրով միջազգային երկրորդ գիտաժողովն անցկացվեց 2023թ. սեպտեմբերի 23-24-ին Գյումրիում՝ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնում: Կազմակերպչի՝ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի հրավերով,

գրեթե առանց բացակայությունների, մասնակցում էր հայազետների մի հոծ բանակ: Գիտաժողովը նվիրված էր պատմական Մեծ Հայքի հյուսիսային շրջանների՝ Տայք և Գուգարք աշխարհների, ինչպես նաև Այրարատ աշխարհի Վանանդ և Շիրակ գավառների պատմության և մշակույթի տարբեր հիմնախնդիրների և կնճռոտ հարցերի լուսաբանմանը:

Այսօր հայկական պատմամշակութային ժառանգությունը հարևանների կողմից յուրացման վտանգի տակ է: Խոսքը վերաբերում է, մասնավորապես, Անիի Տիգրան Հոնենցի եկեղեցուն, Ախթալային, Հնեվանքին, Քոբայրին և այլ հուշարձանների: Նույն վտանգը սպառնում է նաև վերջին տարիներին Ադրբեջանին անցած տարածքներում գտնվող հայկական պատմամշակութային հուշարձաններին: Այս իրավիճակում անհրաժեշտ է գիտական համակողմանի և բազմոլորտ ուսումնասիրություններով նոր շունչ տալ երկրամասի պատմամշակութային ժառանգության ուսումնասիրությանը և արժանի պատասխան տալ պատմության կեղծարարության փորձերին: Գիտաժողովում ընթերցված զեկուցումները գերազանցապես նվիրված էին Հայաստանի հյուսիսային շրջանների ազգագրական խնդիրներին, հին ու նոր պատմության մի շարք հիմնահարցերին, հնագիտական նոր հետազոտությունների հանրայնացմանը, մեր երկրի հյուսիսի ժողովրդական ճարտարապետության գանձերին:

Միջազգային երկրորդ գիտաժողովին ներկայացված զեկուցումների գերակշիռ մասը խմբագրական խորհրդի երաշխավորությամբ մեկ ամիս անց գիտական հոդվածների տեսքով հանձնվեց ընթերցողների դատին՝ որպես գիտաժողովի նյութերի ժողովածու՝ 17 հոդվածներով, որոնք վերաբերում են Հյուսիսային Հայաստանի պատմության, հնագիտության, ազգագրության, ճարտարապետության և արվեստի տարբեր կնճռոտ հիմնահարցերի:

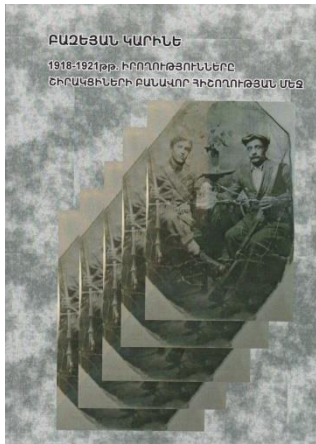
Ժողովածուն հրատարակվել է ՀՀ ԿԳՄՆ գիտության կոմիտեի ֆինանսավորմամբ՝ 21T-2A292 ծածկագրով «Տայքը IX-XI դարերում (պատմաճարտարապետական ուսումնասիրություն)» Կենտրոնում իրականացվող գիտական թեմայի շրջանակներում:

«1918-1921 թթ. ԻՐԱՆԻ ԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՇԻՐԱԿՑԻՆԵՐԻ ԲԱՆԱՎՈՐ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ».

Բազմաթիվ Վարկեր

Նյութերի ժողովածու: ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն: Գյումրի: 2023: -283 էջ:

2023թ. ՇՀՀԿ հրատարակությունների շարքը համալրեց կենտրոնի գիտաշխատող պ.գ.թ., դոցենտ Կարինե Բազեյանի «1918-1921 թթ. իրողությունները շիրակցիների բանավոր հիշողության մեջ (նյութերի ժողովածու)» մենագրությունը (գլխ. խմբագիր՝ Բ.Գ.Գ., պրոֆեսոր Ս.Հայրապետյան, խմբագիր և ծանոթագրությունները կազմող՝ Գ.Աղանյան):

Դեռևս 2018-2020 թթ. ՀՀ գիտության պետական կոմիտեի հատկացված դրամաշնորհի շրջանակներում Կ.Բազեյանի ղեկավարությամբ հետազոտական խումբը իրականացրել է «1918-1921թթ. իրողությունները Շիրակի բնակչության պատմական հիշողության համատեքստում» գիտական ծրագիրը: Նյութերի հավաքման ընթացքում առանձնապես կարևորվել է բանավոր պատմությունների գրանցումը՝ վեր հանելու 20-րդ դարասկզբին Շիրակի տարածքում կատարված այն դեպքերն ու իրողությունները, որոնք վերագնահատման կարիք ունեն: Խոսքը մասնավորապես վերաբերում է թուրքական երկու՝ 1918 և 1920 թթ. արշավանքներին ու տեղի բնակչության կոտորածներին, որոնք հայ ժողովրդի ցեղասպանության քաղաքականու-

թյան շարունակությունն են Արևելյան Հայաստանում: Թուրք-թաթարական ռճրագործությունների մասին շիրակցիների բանավոր հիշողություններում պահպանված պատմությունները չափազանց արդիական ու կարևոր են մեր օրերում՝ 44-օրյա պատերազմից հետո հայ ժողովրդի նկատմամբ ադրբեջանա-թուրքական ռազմատենչ քաղաքականության պայմաններում, որը նույն գոյաբանական խնդիրների առջև է կանգնեցրել Հայաստանի և Արցախի բնակչությանը:

Թուրքական երկու արշավանքների ուսումնասիրությունն առանց օգտագործելու այն ոչ պաշտոնական պատմական տեղեկությունները, որոնց կրողները այդ իրադարձությունները վերապրած մարդիկ են, անխուսափելիորեն հանգեցնելու է պատմաբանների ու քաղաքագետների համար շատ կարևոր ինֆորմացիոն դաշտի սահմանների նեղացմանը: Նյութերի ժողովածուում ներկայացված բանավոր ու գրավոր հիշողությունները թույլ կտան հնարավորինս ճշմարտացի սահմանել պատմական իրողությունների իրական ծավալները և ապագա իրադարձությունների վրա դրանց ազդեցության աստիճանը: Դա առավել քան հրատապ է այժմ, երբ Հայաստանն ու Արցախը հայտնվել են ցեղասպանական նույն սպառնալիքների առջև:

Գրքում առաջին անգամ գիտական շրջանառության մեջ են դրվում Ալեքսանդրապոլի գավառի 1918-1921 թթ. իրողությունների ու դրանց սոցիալ-տնտեսական ու մշակութային հետևանքների մասին Շիրակի մարզի 40-ից ավելի բնակավայրերի շուրջ 60 բանասացներից հավաքված հիշողություններն ու բանավոր պատմությունները, որոնք համադրվել են մասնագիտական գրականության և արխիվային նյութերի հետ: Վերո-

հիշյալ նյութերի հիմամբ կազմվել է թուրքական արշավանքների հետևանքները ներկայացնող քարտեզ:

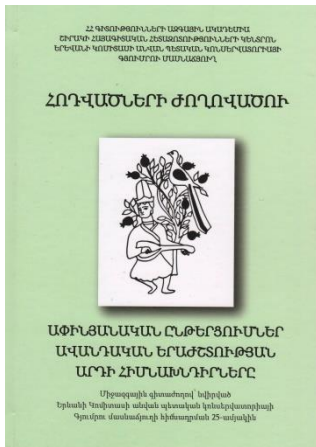
Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացված բանավոր ու գրավոր հիշողությունները, արխիվային տարաբնույթ նյութերը, հաճախ իրար լրացնելով ու համընկնելով, հաստատում են դրանց հավաստիությունն ու վավերականությունը: Այս պատմությունները հնարավորություն են տալիս ավելի ամբողջական դարձնելու ժամանակաշրջանի քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական ու մշակութային համապատկերը, իրադարձությունները տեսնել ու գնահատել ոչ միայն որպես զուտ պատմական դեպքեր, այլ ներթափանցել տվյալ հասարակության, հանրության ու առանձին մարդու առօրյա կյանքի, կենցաղի ու ապրելակերպի մեջ, փորձել հասկանալ իրադարձությունների բնույթը ներսից:

Հետազոտությունը բաղկացած է առաջաբանից, երկու գլուխներից, վերջաբանից, ծանոթագրություններից, հավելվածից, բանասացների աղյուսակից, տեղանունների ցանկից, թուրքական արշավանքների հետևանքները ներկայացնող քարտեզից, լուսանկարներից, ունի անգլերեն և ռուսերեն ընդարձակ ամփոփումներ:

Գիրքը նախատեսված է պատմաբանների, ցեղասպանագետների, բուհերի հումանիտար ֆակուլտետների դասախոսների, ուսանողների և այս ոլորտով հետաքրքրվող անձանց համար:

Մենագրությունը հրատարակվել է ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ և Հայագիտական ուսումնասիրությունները ֆինանսավորող համահայկական հիմնադրամի Կենտրոնին տրամադրած դրամաշնորհով:

«ԱՓԻՆՅԱՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐԳՈՒՄՆԵՐ. ավանդական երաժշտության արդի հիմնախնդիրները» միջազգային գիտաժողով, 12-13 նոյեմբերի 2022թ. Հոդվածների ժողովածու «Գիտություն» հրատ: 2023: -280 էջ:

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնում արդեն ավանդական դարձած «Ափինյանական ընթերցումներ» հերթական միջազգային գիտաժողովը (12-13 նոյեմբերի 2022թ.) վերաբերում էր ավանդական երաժշտության արդի հիմնախնդիրներին և նվիրված էր Երևանի պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի հիմնադրման 25-ամյակին: Միջոցառումը չափազանց խորհրդանշական էր. Նորաստեղծ գիտական կենտրոնի ավագ գիտաշխատող Հասմիկ Ափինյանը նաև կոնսերվատորիայի Գյումրու նորաբաց մասնաճյուղի ժողովրդական երաժշտության ամբիոնի վարիչն էր: Նրան հաջողվեց շատ կարճ ժամանակում ձևավորել կենտրոնի երաժշտագետների մի գործը խումբ և իր ղեկավարած ամբիոնի մասնագետներին կապել հայագիտական

օջախի հետ: Ցավալիորեն կարճ տևեց նրա բեղմնավոր գործունեությունը: Սակայն նրա հիշատակն ապրում է, թեկուզ հենց նրա անունով կոչվող համատեղ միջազգային

ավանդական գիտաժողովով՝ Ափինյանական ընթերցումներ...նվիրված իր սիրելի Շիրակի ավանդական երգին ու երաժշտությանը:

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական կենտրոնը մեկ տարի անց՝ 2023թ. նոյեմբերին, հրատարակել է այդ գիտաժողովի նյութերի ժողովածուն, որում տեղ են գտել շուրջ երկու տասնյակ անվանի և երիտասարդ երաժշտագետների, բանագետների, գրականագետների, էթնոհոգեբանների զեկուցումները՝ հողվածների տեսքով. ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտից (արվ.դոկտորներ, պրոֆեսորներ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչներ Ա.Արևշատյան և Լ.Երնջակյան), Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայից (արվ. թեկնածուներ, դոցենտներ՝ Ն. Աթանասյան ու Լ. Սահակյան, ուսանող Հ.Սարգսյան), ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտից (բան. գիտ. թեկնածու Լ.Ղեզյան), ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնից (հոգեբան. գիտ. թեկնածու Կ.Սահակյան, գրականագետ Ռ.Հովհաննիսյան, պատմ. գիտ. թեկնածու Լ.Պետրոսյան, բան. գիտ. թեկնածու Հ.Մատիկյան), Հնդկաստանի Բանարաս Հինդուի համալսարանից (արվ.թեկնածու Կոմար Դենդեթ), Երևանի Ե.Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանից (գիտաշխատող Մ.Մուշեղյան), ԵՊԿ Գյումրու մասնաճյուղից (դոցենտներ՝ Ռ.Աղայան, Ն.Հայրապետյան, Վ.Ադամյան, դասախոսներ՝ Ն.Եղոյան, Ա.Ղարիբյան, Լ.Հարությունյան):

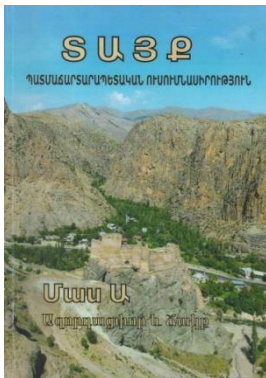
Հողվածներում արծարծվում են հայ ավանդական՝ ժողովրդական, աշուղական, հոգևոր երաժշտության, բանագիտության, էթնոհոգեբանության, կոմպոզիտորական արվեստի եզակի հետաքրքրություն պարունակող խնդիրներ և եզրահանգումներ:

Ժողովածուն նախատեսված է մասնագետների և ընթերցող լայն շրջանների համար:

«ՏՄՅՔ. պատմաճարտարապետական ուսումնասիրություն»:

Մաս Ա (Ագորդացփոր և Ճակք):

Աղոպով Ա., Նահատակյան Դ., Հակոբյան Ս., Հայրապետյան Ա., Գյումրի, ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն հրատ., 2023: – 200 էջ:

Մենագրությունը ծանրակշիռ հետազոտություն է՝ նվիրված է Մեծ Հայքի Տայք աշխարհի Ագորդացփոր և Ճակք գավառների պատմաճարտարապետական հուշարձաններին: Հեղինակների կողմից քննության են առնվել Ագորդացփորի և Ճակքի բնակավայրերի բնակելի ճարտարապետությունը, բերդերը, վանքերն ու եկեղեցիները, ինչպես նաև այլ հուշարձաններ:

Հեղինակների կողմից ճշգրտվել է բոլոր բնակավայրերի և հուշարձանների տեղագրությունը, տրվել են դրանց հստակ աշխարհագրական կոորդինատները: Աշխատության մեջ անդրադարձ է կատարվել նաև Ագորդացփոր և Ճակք գավառների բնակչության էթնոկրոնական նկարագրին:

Գիրքը հրատարակվել է ՀՀ ԿԳՄՄԸ գիտության կոմիտեի ֆինանսավորմամբ՝ 21T-2A292 ծածկագրով «Տայքը IX-XI դարերում (պատմաճարտարապետական ուսումնասիրություն)» կենտրոնում իրականացվող գիտական թեմայի շրջանակներում: Այն հասցեագրված է ճարտարապետներին, պատմաբաններին և ընթերցող հանրությանը:

«ՄԵՐՈՒՆՂՆԵՐԻ ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ»

*երիտասարդական միջազգային գիտաժողով, 25-26 օգոստոսի 2023: Գյումրի:
Հոդվածների ժողովածու: ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական
հետազոտությունների կենտրոն: 2023.-150 էջ:*

Երկօրյա միջազգային գիտաժողովը՝ «Մերունդների երկխոսություն» խորագրով, տեղի ունեցավ 2023թ. օգոստոսի 25-26-ին՝ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնում՝ տեղի և արտերկրի երիտասարդ հետազոտողների մասնակցությամբ:

Գիտաժողովը կազմակերպվել էր ՀՀ ԿԳՄՄՆ Բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի ֆինանսավորմամբ N22YR-6B030 ծածկագրով Կենտրոնում «Շիրակի մանկական բանահյուսությունը» գիտական թեմայի իրականացման շրջանակում (գիտ. ղեկավար՝ Բ.Գ.Թ., գիտաշխատող Հասմիկ Մատիկյան):

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ անգլիացի երևելի բանագետ Մայմոն Բրոնեբը, ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի տնօրեն պ.գ.թ., դոցենտ Արմեն Հայրապետյանը կարևորեց միջազգային գիտաժողովի թեմատիկ նշանակությունը՝ հատկանշելով սերունդների երկխոսությունը: Կենտրոնի գիտաշխատող Հ.Մատիկյանը ապահովեց գիտաժողովի համաժամանակյա թարգմանությունը:

Գիտաժողովի հիմնական ուղղություններն էին՝ 1. մանկական բանահյուսություն, 2. մեծահասակների ֆոլկլոր, 3. բանահյուսություն և գրականություն, 4. երեխաների մշակութային:

Գիտաժողովի հիմնական հայեցակետը միջսերնդային երկխոսության ապահովումն էր: Հիմնարար հետազոտություն կատարած մասնագետները իրենց գիտական փորձառությունը փոխանցեցին նոր սերնդին բանահյուսական թեմատիկ վերլուծությունների տիրույթում:

Հեռավար ձևաչափով գիտաժողովում զեկուցումներով հանդես եկան հետազոտողներ ԱՄՆ-ից, Մեծ Բրիտանիայից, Ռուսիայից, Հնդկաստանից, Ռուսաստանից և Վրաստանից: Առկա ձևաչափով գիտաժողովին մասնակցում էին հայաստանյան հետազոտողներ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնից, Արվեստի ինստիտուտից, Մ. Արեղյանի անվան գրականության ինստիտուտից և Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղից:

Միջազգային գիտաժողովին ներկայացված զեկուցումները խմբագրական խորհրդի երաշխավորմամբ հրատարակվել են հոդվածների առանձին ժողովածուով:

«Մերունդների երկխոսություն» միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածուն հրատարակվել է ՀՀ ԿԳՄՄՆ գիտության կոմիտեի կողմից ֆինանսավորվող N22YR-6B030 ծածկագրով գիտական թեմայի իրականացման շրջանակում:

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԻ «ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»
հոդվածների պարբերական ժողովածու // Հայագիտություն և
հասարակական գիտություններ, Գյումրի: Հ, 2 (26): 2023, - 220 էջ:
Հիմնադրվել է 1998 թվականին՝ կենտրոնի գիտական խորհրդի որոշմամբ:
Ընդգրկված է ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԲՈԿ-ի կողմից ընդունված պարբերականների ցանկում:
ISSN1829-4316: eISSN8076: DOI:10.45297/18294316

Նոյեմբերին լույս տեսավ «ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ» հոդվածների պարբերական ժողովածուի 2023թ. 2 (26) հատորը՝ բանասիրական գիտությունների դոկտոր Սերգո Հայրապետյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, 14.5 տպ մամուլ ծավալով: Ժողովածուն ներառնում է հայագիտական և հասարակագիտական բնույթի գիտական աշխատանքներ՝ հոդվածներ, հաղորդումներ, հրապարակումներ, ՇՀՀ կենտրոնում 2023 թվականի ընթացքում հրատարակված մենագրությունների, կազմակերպված միջազգային և հանրապետական գիտաժողովների նյութերի և հոդվածների ժողովածուների հայտագրեր:

2023թ. ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնում իրականացված գիտական միջոցառումներ

- *մայիսի 19-ին* Շիրակի մարզային գրադարանում համատեղ կազմակերպվեց «Ալեքսանդրապոլ գլխավորության քաղաք» խորագրով միջազգային գիտաժողովը:
- *հուլիսի 11-17-ին* ՀՀ ԳԱԱ հայագիտական ուսումնասիրությունները ֆինանսավորող համահայկական հիմնադրամի աջակցությամբ Շիրակի մարզի Ջրածորի բրոնզ-երկաթիդարյան հնագիտական հուշարձանն ուսումնասիրող իր արշավախմբի պեղավայրում ՇՀՀ կենտրոնն իրականացրեց «Երիտասարդ հնագետների միջազգային ամառային դպրոց», որը Հայաստանի (Գյումրու ՊՀ) և Վրաստանի (Ջավախքի ՊՀ) 40 ուսանողների հնարավորություն տվեց գործնական գիտելիքներ ստանալ հնագիտությունից և հարակից այլ գիտաճյուղերից:
- *օգոստոսի 18-ին* Կենտրոնում անցկանցվեց «Ազգագրական-բանագիտական ընթերցումներ» հանրապետական 3-րդ գիտաժողովը՝ նվիրված անվանի հայագետ, պրոֆեսոր Գրիգոր Խալաթյանցի 165-ամյակին:
- *օգոստոսի 25-26-ին* ՀՀ Գիտության կոմիտեի ֆինանսավորմամբ Կենտրոնում իրականացվող «Շիրակի մանկական բանահյուսությունը» (ծածկագիր՝ N22YR-6B030) գիտական թեմայի շրջանակում տեղի ունեցավ «Մերունների երկխոսություն» խորագրով միջազգային գիտաժողովը:

- *հոկտեմբերի 29-ին* Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի հետ համատեղ Կենտրոնը կազմակերպեց **«Ափիսյանական ընթերցումներ. ավանդական երաժշտության արդի հիմնախնդիրները»** հանրապետական 3-րդ գիտաժողովը:
- *նոյեմբերի 4-5-ին* Կենտրոնում տեղի ունեցավ **«Հյուսիսային Հայաստանը պատմության խաչուղիներում (պատմամշակութային համադրություններ)»** խորագրով միջազգային 2-րդ գիտաժողովը:
- *նոյեմբերի 25-ին* ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի, Շիրակի երկրագիտական թանգարանի և «Կոմայրի» պատմամշակութային արգելոց-թանգարանի հետ համատեղ անցկացվեց Կենտրոնի **«Եզանյանական ընթերցումներ»** հնագիտական միջազգային 3-րդ գիտաժողովը, որի շրջանակներում կազմակերպվեց Հոռոմի բրոնզիդարյան հուշարձանի բազմամյա պեղումներից հայտնաբերված նյութական մշակույթի գտածոների ցուցադրությունը՝ **«36 տարի անց»** խորագրով: